

První číslo letošního ročníku Lumíra vyšlo již redakcí Vítězslava *Hálka* a obsah jeho podává nám důkazu, že tomuto listu, druhdy tak oblíbenému, za poslední doby však poněkud zanedbanému, opět čilejší nastává život. Jsme přesvědčeni, že Lumír za nové redakcí a svěžejšími podporován jsa silami v beletristice naší také čestné místo sobě vydobude, jakéž podobné žurnály u jiných národů zaujmají. Jest nyní na obecnstvu, aby důležité toto podniknutí, seč jest, podporovalo.

H L A S 4. ledna 1863

jich sám otec jejich nepoznal. Divadelní censura je pěkná věc, a žádný nemá práva mluvit proti ní, jak nyní jest, – leč kdo ji seznal.

S historickým dramatem šlo by to opět líp, kdyby – nebylo kritiky. Kritika česká je velmi perfidní, neboť vždy práhne po nějakém tributu. Těžko spisovateli vděčně uznávat vše, co kritika napíše pravdivého, a nepřičít se ani tomu, kde pravdy napsala. Spisovatel má nesmírně těžký stav při psaní svém, když je tak pevně přesvědčen, že kritika je hladova a na oběť čeká. Mnohý ovšem již vytýkal české kritice v jistých případech zase přílišnou shovívavost, mýlil se ale velice, neboť jiní lidé to lépe vědí. Třením se může docílit vždy něčeho v písemnictví a náhledy tak rozdílné o kritice mohly by tření spásonosné přivodit. Zdá se dle toho všeho, že musíme nynějšího originálního genia, vůbec-li kde, hledati leda – v některém kritikovi.

H L A S 18. ledna 1863

Právě vyšlo minulé čtvrtletí Rodinné kroniky ve třech měsíčních sešitech. Každý sešit opatřen je vkusně a bohatě ilustrovanou obálkou. – Čtvrtletí toto tvoří pěkný celek, svědčící o pílí a dovednosti redaktora K. V. Hofa, jenž nespustil se zřetele úkol, aby Rodinná kronika stala se skutečně zábavnou a poučnou knihou, kteráž svými přehojnými ilustracemi z větší části podařilými ještě skrovně pěstovanému odvětví obrázkové literatury s úspěchem dráhu klestí. Kdo ví, s jakými obtížemi u nás zápasiti jest obrázkovým spisům, vymáhajícím velikého nákladu, kterýž toliko ohromným odběratelstvem dá se krýti, tenť zajisté uznati musí vytrvalost nakladatelstva, jež neustále se snaží ilustrace své zdokonalovat. – Majíce čtvrtletí Rodinné kroniky úhledně vázané před sebou, těšili jsme se, že vytlačila v tisících rodinných našich kruzích obrázkové spisy německé, neboť nenapadne nám podobně mnohým malkontentům v bibliotékách kavárnických v hojnosti obrázkových spisů francouzských, anglických a německých se hrabajícím, abychom žádali ihned dokonalosti a původnosti ilustrac, jakouž se obrázkové listy zahraničné předplatitelů na statisíce počítající vyznačují. Přejíce Rodinné kronice zdaru, doufáme, že nakladatelstvo, majíc valné podpory, pak i se vynasnaží, aby obrázky k povídkám, jež jediné jsou méně zdařilé, se zdokonalily. –

H L A S 5. února 1863

*

Rodinná kronika dospěla včerejším číslem k třetímu svazku. Oblíbený tento obrázkový časopis vyplňuje právem citelnou mezeru v naší literatuře a zasluhuje pro svůj praktický vzděla-

vatelský a zároveň ušlechtilou zábavu poskytující směr co nejvřeleji býti doporučen českému čtenářstvu. Veliké obtíže, snižující obrázkový časopis u nás ještě zápasí, překonává nakladatelství vzornou vytrvalostí a patrně je vidět, že neustále na zdokonalení pomýšlí. Obrázek k pěkné vesnické povídce je tentokrát úplně zdařilá původní dřevorytina z pražského ústavu Müllera a bude se nyní v tom směru v obrázcích k povídkám pokračovat. Ostatní obrázky jak pro rozmanitost, tak pro dobré provedení již od samého počátku docházely uznání. – Náramná láce toho časopisu činí jej každé rodině přístupným.

H L A S 5. dubna 1863

Lumír, nejstarší z nynějších beletristických časopisů, počíná si nyní za redakcí V. Hála velmi chvalitebně. Překlady z francouzského, a to ne vždy vybrané, jimiž Lumír za skloňku bývalé redakce takměř zaplaven býval, ustoupily nyní povídkám, arabeskám a cestopisům z ruského a polského, básněmi seznamujeme se opět namnoze s národními plody jihoslovanskými, vedle toho pěstuje se také původní román a povídka, takže obsah Lumírův zajímavý jest. Pokud jsme dle toho o nynějším směru Lumíra nějakého úsudku nabýti mohli, zdá se nám, že především chce seznamovat obecnost naše s krásnou literaturou všech národů slovanských. Snaha taková, pakli se důsledně v ní bude pokračovat, zasluhuje zajisté všestranného uznání a podpory se strany obecnosti, vyplňujeť se jí nemalá mezera naší literatury.

H L A S 10. května 1863

Nevím, pro kterou národní slavnost, pro oslavu kterého z našich zemřelých byl bych měl větší sympatie než pro slavnost skutečskou a pro oslavu *Rubeše*. Rubeš a Tyl a soudruhové jejich kráčeli cestou praktickou, kdežto jiní jaksi dráhu theoretickou sobě byli vyvolili. Jiní psali díla důkladná, vědecká a přesvědčovali svět, že český duch neztratil hloubky, že nemusí u vzdělanosti za ostatním světem právě pokulhávat; Rubešové a Tylové ale budili lid apatický tím, že ho bavili, že opatřili mu možnost příjemných společných schůzek. Chopili se zásady: Učiň věc příjemnou a věc bude mít přátele – zásada to právě tak praktická jako zásada druhá: Učiň věc prospěšnou a výnosnou a přidrží se jí všichni.

Výsledek práce Rubešovy byl skvělý, ovoce z ní užíváme my všichni posud. Jsme v divné době a život Rubešův dává nám pokyn trefný. Krásná literatura naše spí skoro zcela, sil beletristických máme dost, všechny však skorem odpočívají jakoby k smrti unaveny. O zušlechťující zábavu čtením je pramálo postaráno. Od krásné své pleti žádáme smýšlení rozhodně národní a nestaráme se ani o to, aby obdržovala českých kněh, aby v prázdných chvílích svých nesáhala ku kníze německé neb jiné. Politika a politické spisovatelství nespotřebuje přece všechny síly spisovatelův, neujímá jim snad přece možnost, aby na pohrobní budoucnosti své trochu rychleji a výdatněji pracovali a jméno své v literární historii českou větším písmem zaznamenávali. Je již čas, aby bylo jinak! –

Roku 1858 začal utěšený literární ruch. Někteří mladí mužové vydávali o sobě spisy básnické. Potkali se s úspěchem rozdílným, jedni byli vítáni, druzí odstrkovaní, velmi málo bylo však těch, jimž naprosto se upíralo nadání spisovatelské; i o těch odstrkovaných se říkalo leda, že nejsou spisovateli

ryze českými, zcela národními, byť se ale přímo nevysloвило, tajně se přece chovalo očekávání, že se ještě stanou takými, jakými sobě je, nechť právem či bezprávím, přáli mnozí.

Mladost ještě nezná žárlivosti sprosté, mladost je ideální a ideálnímu přátelství i spolupůsobení velmi přístupna, zcela tedy přirozeno, že mladí literáti naši shlukli se v kruh podnikavý, z něhož, kdyby byl potrval, bylo by mohlo vzejít květů na věnce mnohé. První ovoce literárního přátelství byl almanah *Máj*, vzdor mnohým nedostatkům začátečnickým přece alespoň svěží a životem kypící. V *Máji* vystoupila najednou řada jmen potud málo nebo zcela neznámých, nový literární falanx, jež vzdálo se některým nazvati „novou školou“. NePOCHOPITELNÝ to název, jež vysvětlí snad budoucně historie literární, pokud sobě všímáti bude i zjevů poměrně méně důležitých. Vynikající talenty této „nové školy“ byly skutečně směru tak rozdílného, že o škole, která *vždy jakousi duševní uniformnost* rozumí, ani pomyslení. Jen někteří začátečníci ještě nesamostatněji přilehli buď k jednomu, či druhému z oněch. Věc ta celá je ještě příliš nova, než abychom museli jmenovati jednotlivce.

Ze starších sil spojovaly se s mladšími jen síly svěžejší, jako na příklad věčně čerstvá Božena Němcová a Karel Jaromír Erben. Ostatní se chovali zčásti tak příkře, že mladí literáti musili pomýšleti na obranu. Co orgán obrany té povstaly *Obrazy života*, věnované básnickým plodům i polemice někdy co nejostřejší, vždy ale dobře na utuchlý život náš působící.

Nastal znenáhla obrat. Nebrojeno více proti „škole“ celé, obrácen jest zřetel pouze na ty, již byli *méně* národními, ostatních chváleno, uznáváno, ano i vynášeno. Pravdu měli při chvále jedněch, škodlivé bylo naprosté zatracování jiných. Kruh mladý se rozstříknul; přátelství utuchalo, spolupůsobení přestalo na škodu všem. Literární skromné poměry nedovolily všestrannějšího rozvinu, a takž se stalo, že méně oblíbení sklesli zcela. Umlkli snad uraženi, zlenošili, navykli nečinnosti. Nastalý později politický ruch stlačil ale i ostatní poněkud.

Dvě či tři léta bylo velmi ticho, a přece nebyly a nejsou vlny politické tak mocny, aby byly omluvou pro ticho skoro

nepřerušované. Povídají, že čtoucí obecenstvo je příliš lhostejné naproti zjevům beletristickým. Nemůžem se obecenstva zcela ujmouti, víme také, že mnozí starší mužové z pohodlí vždy ještě raději sáhají po knize německé, ano i po časopisu německém, nenaučiliť se ve školách ani českému čtení a jsou příliš líní, aby vlastní pilností scházející vědomost nahradili, ženské ale nejsou zajisté tak politikou zaujaty, aby pozbývaly smyslu pro beletrii zcela. A doufáme, že spis skutečně svěží razil by sobě dráhu i do kruhů obyčejným zjevům nepřístupných.

Vystoupilo opět v době poslední několik spisovatelů mladistvých a nových. Zjevný je talent mnohého z nich, rozvinu vadí ale nedostatek společného působení. Což by bylo nemožno dorozuměti, spolčiti a vzájemně pobádati se? Je skutečně strašného nepřátelství literárního? A odkud je? Či nevymazalo spolupůsobení politické již všechny vzpomínky dávnější a nepřijemné?

Slavíme památku vynikajících svých spisovatelů zpěvy a besedami, zdaž nebude dobře, oslavíme-li ji činností spisovatelskou, budem-li pokračovati zdárně v tom, co onino zdárně začali? V krásné literatuře zakládá se všude kus života národního, ano ona je nejpyšnějším jeho květem. Chcem tuto stránku svého života ničit řevnivostí, leností a netečností?

Slavíme paměť beletristy Rubeše, slavme ji prací ve prospěch národa!

H L A S 31. srpna 1863

ZVÍKOV

V pěti zpěvích od Františka Vlhy

Velmi nerád přikročuju k posouzení nové básně Zvíkov, avšak líp upozornit spisovatele, jenž nezdá se býti zcela bez nadání básnického a jemuž alespoň upřímná snaha upříti se nemůže, v čas ještě vhodný na velké jeho poklesky než shovívavě pomlčet. Velké vady má sice pan Vlha co básník, především nesamostatnost a nepřirozenost, možno ale, že se jich ještě zbaví. Snad bude sám povděčen, řekne-li se mu vše naze a osvědčí-li doklady z jeho vlastního spisu.

Nemýlím se as, pravím-li, že chtěl pan Vlha osobou svou dovršit jakousi trojici romantických básníků českých, že chtěl, ač příčina zjevna není ani potřeba, přidat k Máchovu Máji a Hálkovu Alfredu co konec trilogie svůj Zvíkov. Co osoby „činné“ vystupují u něho i Jarmila i Vilém i Alfred, a ze svého přidal k tomu Jaroslava. Děj, možno-li o ději vůbec zde mluvit, je napodoben části Máje, forma ale Máji celému.

První zpěv líčí loučení se Alfreda s Jaroslavem, o Vilému se povídá, že se byl s přáteli dříve již rozloučil. Čím vlastně ti tři přátelé jsou, co je vlastně pojí, toho nelze domyslit se, leda že je pojí mlhavá láska k vlasti a ještě mlhavější světo-bořství, jakýs „weltschmerz“ v abecedě.

*„My sedíme, dva světoborci malí,
a sedíce už třesem světa sloupy –“*

možná, nevidíme ale kde a jak. Co do povah přátel nevidíme také rozdíl, a musíme spisovateli uvěřit, že Vilém je „veselý a věčně rozpustilý“ a Alfred „věčně snivý, věčně zádumčivý“. Dají sobě slovo, že po roce se sejdou na Zvíkově.

V druhém zpěvu vystupuje nešťastná a svedená Jarmila, milenka Jaroslavova. K harfě zpívá rozličné písničky v leda-

bylém pořádku. Pak následuje romantickou být mající scéna půlnoční a vidina Jarmilina, jež mní zříti Jaroslava a robě své. Zpěv třetí uvádí nám Jarmilu na Zvíkově, opět v noci. Duchům zemřelých Čechův žaluje ona na Jaroslava, jehož se ujmou vlastní myšlenky jeho a ještě ledakdos jiný, na příklad „srdce svatých citů“ (co osoba), „vlast z hluboka“ atd. Ve zpěvu čtvrtém vrací se Jaroslav do vlasti a nalezá Viléma a Alfreda u mrtvoly Jarmiliny. Ve zpěvu pátém loučí se básník se Zvíkovem – a to je dobré.

Nemysli ale nikdo, že se opravdu vše vypravuje, mnohé odbude básník tím, že to dá jednoduše petitem do závorky. V básni výpravné vyjímá se zajisté dosti podivně, stojí-li tu náhle: „Mlhy obklopí Jarmilu. Obláček odděliv se *předstoupí*“; nebo: „Obláček promění se v podobu Jaroslava. Z mlhy vytvoří se rodinná myslivna Jarmily. Ona nahoře v okně. *Jaroslav dole zastaveníčko zpívá*“; nebo docela, že je „*chvíli ticho*“. Nejvýdatněji pomáhá taková poznámka na zpěvu třetím: Robě na Jarmilu se *usmívajíc, přitulí* se ňádru jejímu, ona *sevře* je v náruč a *klesá* na *chladnou zříceninu*. Slávy duch, propadá vaje se, *mrtvě* za ulétajícím Jaroslavem se dívá. Temno se zjasní. Tichá noc.

Vypravování děje se mimo to rozvláčně, bombasticky a nudně; slov je bez obsahu nahromaděno tak mnoho, že čtenář konečně pokračuje, jen aby vůbec dočetl, třeba bez porozumění obsahu. Kohož by také neunavila báseň mluvící následovně:

*Hlubokost myšlének, v smutek se halící,
jenž strunou ztrhanou Máchova Máje zní,
ve srdci lásky hrob, stín želu na líci,
tak jako hynoucí, vzdech ňáder poslední,
v věčnost se tratící –*

*a kdybych citů žel
zklamané lásky měl, nad hrobem nyjící,
zvrácených tužeb rmut, v zapomenutý den,
skácené vlasti své krvavou nocí sten
a v duši trouby hlas, ruinou znějící, –
o Zvíkovu bych pěl.*

Já tomu alespoň nerozumím a mám citované za chybu tiskovou. Plýtvání slov je až strašné, samé opakování prázdné, jako: „– já v dál se беру, v dál se odebírám!“ Zcela nesmysl již zdá se mně býti ve verších: „Utichlou trávu v luh bílá nožice pudí“, nebo že zrosenou stezkou „*děva vzhůru plyne*“. Nešťastných obrazů, jako „tak v soudný bude den roh sedmi-zvuký *řvát*“, je ve spisku více. Zajímavé také jest, jak sobě asi myslil básník svých „dvanáct *lebek* s pražského mostu“, jež „*hmatají kolem*“, ač teprv později volají „dejte nám hnáty zpět!“

O personifikování nemá spisovatel také pravého pojmu. V první noční scéně mluví mimo jiné osoby následující: spící motýl, uvadlé fialky, touha noční, lahoda lesní, *žal pod mechem*, zasmušilost lesní, láska zde dlící, hvizd větru v skalách, půlnoční blud. V druhé noční scéně musí i česká historie ven mezi mrtvé, kteří „se otřásají“. I vystupují tu: král Jan Slepý, Otakar II., král Václav IV., Václav III., Prokop Holý, Prokúpek, Žižka, Jeroným, Švamberkové atd.; každý mluví pět nebo šest slov, někdy velmi důmyslných; takž vyvstává z hrobu Hus, aby řekl, že „kostnický rudý žár plá k nebes výšinám!“ a Zimní král, aby zvolal: „O země béd a psot.“

Pan Vlha zajisté již sám dle uvedeného uzná, v čem pochybil. Jsme dle jednotlivých dobrých obrazů ryze poetických v jeho Zvíkově umístěných přesvědčeni, že by mohl něco lepšího napsati – odloživ napodobování a nepřirozenost.

PAN JAN ERAZIM SOJKA
A MARŠÁL PÉLISSIER

△ V Praze 5. září.

Obchod rakouský byl posud skoro ve všem ještě pasivní, náhle se však stal aktivním a vyvezl do Lipska nebo kam jinam, kde podobného mají největší potřebu, našeho Jana Erazima Sojku. Objednán prý nebyl odtamtud, to ale při obchodu neškodí, Sojka nabídl se sám, byl přijat a je nyní kadetem ve sboru německých tlučhubů. O první své výpravě proti Čechům podal ve Familienjournalu obšírný a „mit deutscher Genauigkeit“ psaný referát. Škoda, že není p. David Kuh literárním historikem německým, mohl by o nové té hvězdě na lipském nebi psáti zajímavý životopis.

Ještě jsme byli v Paříži, když nás na počátku června zastihla zpráva, že p. Sojka opustil náhle Čechii, aniž by se vědělo, kam se odebral. Zachvěli jsme se všichni zároveň radostí a hrůzou, radostí, že je ho země zproštěna, hrůzou, že by mohl snad zavítat do Paříže, neboť Jan Erazim Sojka a svedení nějaké ostudy je totožné. Později jsem zvěděl, že i p. Theofil Pisling prchl ze země, a tu jsem měl již příjemné přesvědčení, že je za hranicemi nyní celý párek, a druh že tedy nevymře.

Když jsme as před rokem p. Sojkovi pokazili špinavé řemeslo, jakéž ve svém Poslu míru prováděti začal, když ani Čásek pro náhlé oubytí nemohl ho více podporovati, stal se Sojka spisovatelem ryze německým a šel do ciziny, věda, že ho neodkopnou tam, kde ho ještě neznají. Však ho poznají! –

Jeho první vystoupení je důstojné. P. Sojka nám ukázal, že není mnohého potřebí, aby se leckdo stal časovým, pikantním a snad i rychle oblíbeným spisovatelem německým, potřebí k tomu jen trochu nestydatosti v ohledu věcnatém a v ohledu slohovém nic jiného, než aby kladl před každé slovo epitheton „deutsch“, třeba i před tu nestydatost. P. Sojka napsal článek „Deutsche und Tschechen“ a v tom se hemží a žene

„deutsche Kraft, deutsches Talent, deutsche Beharrlichkeit“ a jiných deutschů jako prachu před větrem. Mluví něco o české historii. Nejdříve sděluje překvapující událost, že Češi skutečně do Čech kdysi přišli. Pak vypravuje, že když chtěla knížata česká zemi svou zvelebiti, musela Němce k tomu přivolat, poněvadž Češi byli na zvelebování příliš tupi. Knížata měla oposici silnou v národu českém, neboť, jak p. Sojka praví, myslela, že „v spravedlivém ocenění umění a vzdělávající píle německým osadníkům musí přednost dáti před Čechy“. Němečtí osadníci vzdělávali tedy Čechy, *až se stal z nich ráj*. Když ale byli Němci z Čech vyhnáni, padli Čechové a národnost česká v hrob. Pohřbiv nás p. Sojka lituje, že Čechové přičítali zotročilost svou těm, kteří jim vlastně svobodu přinášeli, „chrám svobody“ budovali. „*Nevděčnost jest známkou všech lehkomyslných povah*“, praví p. Sojka, pravíme, že to *praví opravdu p. Sojka*. Dále ale praví Čech p. Sojka, že „*nynější Čechové podobají se bankrotářům*“. – – Že je p. Sojka hotový bankrotář v každém ohledu mravním, bankrotář poctivosti, bankrotář národního citu, bankrotář i citů takých, jaké má každý poctivý drvoštěp za svaté, dokázal nám p. Sojka celým svým posavadním životem, dokáže zajisté co nejdříve i novým svým známým; že ale sobě člověk tak hluboko stojící dovoluje celému národu vynadat bankrotářů, zasluhuje odpověď zcela zvláštní a nepochybujeme, že se mu ještě dostane. Jen aby zůstal dlouho živ; neboť co takový člověk zasluhuje, – „*ist nicht im engen Raum des Lebens zu erreichen!*“

Ku konci, mluvě o prosáklosti Čechů kulturou německou, praví, že se více již neubráníme Němectvu; bráníme prý se náruživě, není ale nic platno, ať se bráníme sebedéle, Němci čekají klidně, Němec Sojka praví klidně: „*Wir können warten!*“ –

Jednoho drahého jsme ztratili, p. Sojka není více náš. Máme prý ale nabýt někoho jiného, o kterém se posud nikomu z nás ani nesnilo a za kterého bychom dali ovšem třeba celé hejno sojek. Ve vůkolí městečka Unhoště, nebohatého a nevelikého, šíří se podivná zvěst. Maršál Péliissier, vévoda malakovský, je prý Čech a jmenuje se vlastně *Pelíšek*. Povídají,

že se narodil co synek nepříliš zámožného mlynáře a pokřtěn prý byl v kostelíčku sliveneckém. Přišed do vojska rakouského přešel prý k Francouzům.

Od těch dob se o něm nevědělo, jen jeho sestra povídávala o bratru, že „padl jako kámen do vody“. Tu náhle před nedávnem přijde přípis od maršálka Pélissiera, jenž jest bezdětek, aby se přihlásili k němu příbuzní. Odpovědělo se mu, že rodiny „Pélissier“ u nás není, a nato udal přípis druhý teprve jmeno „Pelíšek“. Pelíškové se našli a je prý tu ještě syn sestry oné, taktéž mlynář, nejbližší příbuzný. Věc se vyjednává, celé vřkolí je napnuto, o jmění maršáلكově vypravují se, jak se samo sebou rozumí, nejbáječnější věci.

Nemůžem ani vyvracovat ani podporovat. My činíme jen svou povinnost, sdělujem-li pověst tu třeba jen co doklad humoru nebo fantasmie jednotlivcovy. Na světě je všechno možno. Může-li být první pierot pařížský Čechem, první zpěváci Čechy, proslavené tanečnice Češkami, Ressel Čechem atd., proč by nemohl být vojín! A především, proč by se nemohl Pélissier jmenovat *Pelíškem*?

H L A S 6. září 1863

PROGRAM

jediného obrázkového týdeníku českého
k zábavě a poučení:

RODINNÁ KRONIKA

Odpovědný redaktor Jan Neruda
Spolupracovník, nakladatel a vydavatel František Schwarz

Přejímajíce nakladatelství a vydavatelství od pánů K. Schreyera a Hynka Fuchse, redakci pak od přítele *Karla Víta Hofa*, jehož snahou stala se Rodinná kronika listem oblíbeným, pronášíme jen několik slov k českému čtenářstvu a probudilému obecenstvu svému. Víme, že obecenstvo naše posuzuje již jen *dle činu*, nikoli dle slov.

Nynější Rodinnou kroniku považujem za *přechod k velkému ilustrovanému listu českému*. Abychom se toho domohli, bude naší nejupřímnější snahou a prosíme k účeli tomu za podporu všestrannou.

Program Rodinné kroniky zůstane posavadní, ač dle časových poměrů rozšířený, obsahující totiž vše, čehož podávati možno v listu věnovaném zábavě a poučení. *Čistě beletristická část* (romány, novely, humoresky, básně atd.) bude obsahovati jen práce takové, které budou míti cenu trvalou, přitom budem hleděti, aby krásná literatura naše užila *výhod všech, kteréž jí volnější doba dává*. Část poučná bude vždy se snažiti, aby formou *co nejpríjemnější* mluvila o předmětech právě nejdůležitějších, do praktického života zasahujících, a tedy *co nejvíce časových*; získali jsme již síly obratné, takže nám neujde v oboru tom nic důležitého. Literatuře, divadlu, umění vůbec věnujem zřetel upřímný a nestranný, snažíce se, abychom pobádali i umělce k opravdovému pokroku i aby v obecenstvu šířila se zdravá obliba ve výtvorech uměleckých.

Rodinná kronika vycházeti bude jako posud týdně (každou

sobotu) o půl druhém archu posavadního formátu a posavadní úpravy. Změnu v úpravě, záležející ve zvětšení formátu a změně papíru a písma, učiníme teprve po uplynutí běžícího roku předplatního, aby posavadní předplatitelé naši měli ročník v každém ohledu celistvý.

Každé číslo přinese jeden neb dva obrazy, jejichž předměty budou většinou váženy ze života slovanského. Při obrazech bude se vždy hleděti k tomu, aby byly umělecky vyvedeny, aby se v nich osvědčoval pokrok domácího dřevorytectví, litografie atd. *Předměty časové budou i zde míti vrch.* Na podzim bude v Praze uspořádán snahou pp. *Vojty Náprstka* a dr. *A. Friče* rozsáhlejší a velezajímavá výstava průmyslu cizozemského, strojů u nás posud neznámých atd. Abychom výhody Pražanům poskytnuté přístupny učinili kruhům nejširším, budem vše důležité z výstavy sdělovati obrazně i popisně již za doby výstavní.

Rodinná kronika zůstává vzdor zvýšenému nákladu nadál nejlacinějším beletristickým týdeníkem českého písemnictví, nezvyšujemť předplatné.

P. T. páni spisovatelé račtež příspěvky své laskavě zasílati odpovědnému redaktoru *Janu Nerudovi* do redakce Hlasu (číslo 436-I, v Železných dveřích).

Leták Hlasu z 23. září 1863

*Mám jednat nebo trpět? Božím buď obrazem
a jak on v každé chvíli jedné a trp rázem.*

*Tak jako v staré církvi měli by jen toho
ve světě nazvat velkým, kdo vytrpěl mnoho.*

Adam Mickiewicz

Viděl jsem Sladkovského v týž den, když byl odsouzen hradčanským soudem k smrti, což zmírněno jest na dvacet let vazby pevnostní. Byl to palný den srpnový, Pražané však přece přebíhali četněji ulicemi, neboť nejrozmanitější roznášely se pověsti, přehnané i romantické, a každého zajímaly soudy hradčanské, nechť tam nahoře měl některého známého či příbuzného, nechť byl jen pouhou zvědavostí poután k událostem Praze zcela novým.

Mezitím co se v Praze jmeno jeho vyslovovalo stokrát, kráčel odsouzenec Karel Sladkovský stinným stromořadím v údolí Jeleních příkopů. Bylť poslán na procházku a tři kroky za ním stopovala ho stráž, desátník polních myslivců. Nebyl jsem co hoch stráži nápadným a mohl jsem se pozdržet dosti blízko. Sladkovský byl oděn v elegantní černý oděv a lakované botky, jen glazé scházely ještě k obleku zcela salonnímu. Tvář jeho byla bleďa, ale klidna, jak kámen klidna, chůze odměřena. Již hochovi musila být nápadna klidná mužnost, která pevně nese všechny konsekvence svého jednání. Dvacet let nastávajícího vězení, a teprve v prvních dnech mladého mužství! Stín v údolí, jehož půda nikdy zcela nevysychala, jehož stromovím slunce jen jako hustým závojem se místy prodíralo a zelené, penízkové světlo na půdu vrhalo, musil sterým myšlénkám odsouzencovým býti nesmírně příjemným! –

Od těch dob uplynulo mnoho a mnoho času, poměry se zvrátily, hroby živoucích odevřely a jmeno Sladkovského je denně jmenováno. Sladkovský zaujímá přední místo na zemském sněmě našem, v žurnalistice české, v našem životu spolkovém; pozitivní jeho heslo „Spolčujme se!“ naznačuje dráhu, kterou kráčí ve směru každém.

Program našeho časopisu není dosti rozšířen, abychom snad podávali životopisné *úvahy* o mužích, kteří se zasvětili hlavně působení politickému; nám přísluší jen úloha chladného historika a dle toho podáváme také zde dáta pouhá bez dalších poznámek. Obecenstvo přijme i to ochotně.

Karel Sladkovský narozen jest na Malé Straně pražské 22. června 1823. Byl teprv šest měsíců stár, když otec jeho, mistr krejčovský, zemřel. Matka provdala se po několika letech opět, a sice zase za mistra krejčovského. Po odbyté škole maltézské připravoval se Karel na gymnasium, k čemuž mu co učitel pomáhal nynější *státní zástupce p. Prokop Jarosch*, jenž později přidělen jest od soudu trestního k vojenskému soudu na Hradčanech, jímž Sladkovský napotom odsouzen byl.

Policajtská školní kázeň, jaká tenkrát panovala ve školách všech, a tedy i na gymnasiu malostranském, uložila právě Sladkovskému divně „čestný“ úřad. Donášel totiž rodičům provinilých spolužáků poselství profesorovo o vině i trestu, jakýž rodiče doma vykonati měli. To vzalo veselesmutný konec. V prvním pololetí třetí třídy šel Sladkovský opět s poselstvím o vině jednoho spolužáka, jehož sestra již dospělejší byla. Ta mu vyložila důtklivě, že je to hanba, choditi se žalobami na spolužáky, a hrozila mu, že „ho vyhodí i s poselstvím ze dveří ven, přijde-li ještě jednou“. Zachvělo to nejvnitřnějšími útroby nevinných spolužáků, když Sladkovský podával referát o smutném konci úřední své cesty a zároveň doložil, že nikdy více se žalobami nepůjde.

Dostál slovu, neboť od těch dob počal samostatně přemýšleti a také samostatně jednati; samostatnost byla ale hříchem a u jména Sladkovského stála v starých „klasencetlech“ před celou řadou veskrz výtečných známek trestající prvnička z mravů. Samostatnost škodila pilnému studentovi také v právnických studiích, kde ho ovšem netrestali známkou z mravů, nýbrž známkami horšími z předmětů. Bez eminencí nebylo možno k státním službám, třeba bezplatně, se dostat. Sladkovský se tedy odhodlal ke zkouškám pro doktorství a advokacii. Vyhlídky pro advokacii byly ve Vídni značně větší

než v Praze, i odebral se tedy roku 1845 v měsíci září do Vídně.

Ku konci roku 1846, po odbytých dvou zkouškách přísných, vstoupil v praxi u magistrátu ve Vídeňském Novém Městě, kdežto dáno mu vysvědčení tak skvělé, jakéhož se žádnému z předchůdců jeho nebylo dostalo. Mezi soudní praxí odbyl roku 1847 třetí, v lednu 1848 pak čtvrté rigorosum; taktéž odbyl zkoušky politické a hodlal se ještě podrobiti zkoušce u finanční prokuratury. V několika dnech, po odbytém čtvrtém rigorosum, odejel Sladkovský do Prahy, kde se sestra jeho provdati měla.

Praha ho přivedla na dráhu jinou než úřední neb advokátní. Po dlouhou dobu nebyl se staral zvláště o ruch národní, třeba se zde onde s literaturou českou obíral. Poměrně znal líp literaturu francouzskou, anglickou a italskou než naši. Oprávněnost českého jazyka připouštěl v písemnictví, popíral ale v úřadech. Takž zvyk, panující náhledy atd. umořily mnohého k netečnosti, a mnohého mořily tak dlouho, až přílišnost nátlaku s druhé strany stala se mu budíčkem. Budíčkem Sladkovského bylo heslo frankfurtské: „Donutíme je ostrým mečem!“

Politická činnost Sladkovského počíná v Praze, kde uprostřed měsíce května měl ve Svatováclavské lázni řeč tři hodiny trvající proti zastoupení šlechty na sněmě zemském, proti zastoupení totiž pouze dle rodu.

O svatodušní neděli ráno objevil se na všech rozích pražských plakát podepsaný doktorem Brunou (nynějším redaktorem Pražských novin), Sladkovským a jinými důvěrníky studentstva. Upozorňovali obecnost na tajné vojenské přípravy uprostřed města úplně pokojného a žádali, aby na obranu ústavy dána byla studentstvu zbraň. Studentstvo zvolilo deputaci ku knížeti Windischgrätzovi. Zvolen jest také Sladkovský a měl s knížetem tuhou hádku o pojmech konstitučních. Jak známo, nevyřídila deputace ničeho, o kterémžto záporném výsledku podal Sladkovský zprávu nejprve studentstvu, odpůldne pak jinému lidu v lázni Svatováclavské. Následovali nato známí dnové svatodušní, jež prožil a probděl Sladkovský mezi pražskými barikádami.

Když pak v pátek na Staroměstské radnici volila se deputace k ministerstvu do Vídně, jež měla žádati za odvolání hraběte Lva Thuna a knížete Windischgrätze z Čech, zvolen jest také Sladkovský do deputace té. Tentýž večer ještě odjeli, dříve ale ještě měl Sladkovský se stupňů před kostelem křížovnickým řeč k lidu, aby barikádu ve věži mostecké odstranil, což bylo první výminkou míru. Lid to učinil.

Od této doby nevrátil se Sladkovský, stíhaný zatykačem knížete Windischgrätze, do Prahy až po vídeňských událostech říjnových. Ve Vídni kladl sobě Sladkovský za hlavní úlohu obranu Čechů proti utrhačům německým, což učinil ohnivou řečí ve „výboru bezpečnosti“ a články v časopisech pravdě přístupnějších. Do 12. října vytrval Sladkovský ve Vídni, pak odebral se zpět do Prahy, kdež sám se přihlásil vyšetřující komisi na Hradčanech, u níž měl jediný výslech.

Na začátku roku 1849 byl Sladkovský zvolen do výboru Slovanské lípy, jakož i do výboru spolku studentského. Jinak nebral Sladkovský podílu v politice a pomýšlel hlavně na to, aby se dostal co nejdříve přes hranice rakouské. Avšak emigrantství nebylo mu souzeno. Dne 10. května 1849 zrána hleděli obyvatelé pražští s udivením na vojsko po ulicích a náměstích tábořící a čtli na rozích, že Praha je v obležení. Ihned se roznášela zpráva, že minulé noci bylo velmi mnoho osob zatknuto a na Hradčanech uvězněno. Mezi zatknutými byl také Sladkovský.

Dvě léta trvalo vyšetřování a mezitím zápasil Sladkovský dvakráte na smrt s chorobou duševní i tělesní a po Praze se roznesla dvakráte pověst, že již zemřel. Konečně přinesly úřední noviny dne 20. srpna 1851 řadu rozsudků, z nichž první platil Sladkovskému. Pověst vypravovala, že přišlo se na stopu tajnému jakémus výboru v Praze, jenž jsa Bakuninem ve spojení s revolučním výborem pařížským, činil v Praze i na venku přípravy k povstání.

Za doby noční odvezen jest Sladkovský o několik dní později na pevnost olomúckou, kdežto šest lét přebýval v kasematách u brány svaté Kateřiny. Šest lét to bylo útrapy a choroby, po šest lét byl buzen a uspáván bubnem vojenským.

V Olomouci seznámil se Sladkovský s mnohými z čelných mužů, vojenských i politických, z povstání maďarského. Také přiučil se tu jazyku maďarskému i obeznámil s jeho literaturou. Když konečně po udělení amnestie 13. května 1857 zase svobodě vrácen jest, vyšel se zdravím skoro úplně zničeným. Pochybovalo se, že bude déle živ. Lázně šternberské a pobyt na venkově, kdež se zaměstnával v průmyslném závodu svého švakra, zase ho zotavily, ač dlouho nedosáhl zdraví úplného.

Působení Sladkovského v redakci velkého Času a nyní v redakci Hlasu, v Jednotě průmyslové, ve sněmě a sněmovních výborech, řeči jeho při svěcení práporu pražského Hlaholu, v Borové, za návrh Palackého atd. jsou ještě vesměs příliš čerstvy a u vděčné paměti, než aby potřebovaly seřazení historického.

V krátkých jsme podali náčrtkách obraz života plného strasti, bolů, zmařených nadějí, avšak zároveň života plného práce nezištné a nesobecké.

RODINNÁ KRONIKA z konce září 1863

Václav Hanka byl ve skutečném životě tím, čím pěvec Slávy dcery byl v říši poesie. Kollár zpěvem probouzel idey vzájemnosti slovanské. – Hanka uskutečňoval v životě vzájemnost tuto, kteráž se stala životním úkolem jeho.

Ctihodný stařec lnul stejnou láskou ke všem sbratřeným kmenům slovanským. Kdokoli ze vzdálených zemí slovanských, buďsi to z Rusi, Polsky, Srbska, Chorvatska, Lužice, Slovinska, Bulharska neb kterékoli jiné země slovanské, do Prahy zavítal, putoval nejprve k Hankovi, jehož staroslovanská dobrosrdečná hostinnost po všech koncích slovanského světa již známa byla a jenž každého s ochotou uvítal.

Pamětní knížka Hankova obsahuje proto také zajímavou sbírku nejrozmanitějších autografů ve všech nářečích i podřečích slovanských, pocházející nejvíce od vynikajících osobností, spisovatelů, básníků a umělců slovanských.

Působení Hankovo bylo tiché, ale neunavné. Byltě Hanka v tom ohledu věrným obrazem činnosti svého národa. Musel zakoušeti mnoho trpkých ústrků od nepřátel svých, snášeti hanu od podlých a ošemetných lidí, podkládaly se mu falše, spílalo, na cti utrhalo, zásluhy jeho ztenčovaly; Hanka však, ač se ho to bolestně dotýkalo, jako nešlechtné nájezdy na národ český činěné, mlčel, a nedada se ničím másti, pokračoval na dráze své vytrvale a neunavně.

Podáváme v dnešním čísle obraz náhrobku Hankova, kterýžto náhrobek postaven jest podle nákresu architekta Ulmanna nákladem Svatoboru na hřbitově vyšehradském.

Jmeno nezapomenutelného nálezce nejdražšího pokladu literatury české, rukopisu Kralodvorského, žije vděčně zapísáno v paměti celého národa, ve kteréžto nejskvělejší pomník zesnulému křísiteli národnosti české postaven jest.

Všeobecně se tvrdí, že časový ruch u nás umrtvil chuť ku čtení. Výrok ten jest jen ze skrovné části pravdivým, bohudíky! Že je i chuť i potřeba čtení, tomu nasvědčují četné překlady románů cizojazyčných, od Západu k nám přišlých, jimiž se kupci českých kněh takměř zaplavují. Mnohý snad poukáže k tomu, že dobré české kníhy, ano i celé sbírky jejich nenalezají odbytu, že ležet zůstávají v skříních nakladatelů, a kupují-li se nadzminěné překlady, že nevysvítá z toho vůbec chuť ku čtení, nýbrž jen chuť ku čtení spisů praničím nenamáhajících, lehkých, pikantností onou naplněných, jaké jsme se od Západu naučili. Dejme tomu! Je-li potřeba zboží pikantního, musíme jen litovati, že ho nemáme ve vlastní literatuře dostatečnou zásobu, že to lehké estetické zboží u nás se málo nebo zcela nedaří. Nezdaření to má naše životní poměry za základ, život náš je ještě příliš opravdovým a i v opravdivosti té nikoli ještě životem celým. Tím více musíme ale přihlížeti k tomu, aby, přiváží-li se již něco cizího, bylo to alespoň dobré a stojící za dovoz. Literatury západní jsou dosti bohaté, aby se z nich věci kloudné vybrati mohly. Před námi leží celá řada románů a románeků, v malých sešitcích, v barevné obálce. Nechť odevřeme kdekoli, sotvaže několik řádků přečteme, vidíme již, že to škvár škvárovitě přeložený. Neohrabaný, protivně drsnatý sloh, leckde i mluvní dosti primitivní chyby. Oddíl tento novější literatury naší nazval kdosi velmi trefně „literaturou studentskou“. Skutečně je dosti lehce možná, že překlady takové pocházejí od studentů, kteří nemajíce z vlastního na výživu, místo kondic neb pouhého opisování vydělávají způsobem samostatnějším. Možná, že by překladatel dovedl překládati líp, kdyby nebylo nešťastného spěchu. Při knížkách takových je ztráta všeliká. Peníze za ně vyhozené mohly by se věnovati knížkám dobrým původním nebo přeloženým,

jimiž by se chuť ku čtení dobrého rozmnožovala, z jejichž výtěžku zesilovalo by se nakladatelstvo i spisovatelstvo. Nedbalý překlad může ale i nechť ku čtení „pikantnějšího“ vzbuditi. Odběratel, obdržev kněhkupectvím zasláný první sešit dlouhého spisu, ovšem třeba hned neví, stojí-li spis za udanou na něm cenu; rozřeže stránky a musí spis podržet. Časopisy sobě zjevů takových hrubě ani nevšímají, udají titul a nakladatelstvo, a tím je vše odbyto. Budem tedy přihlížeti k beletrii v listu svém, rozmlouvajíce o tom, co skutečně za koupi stojí, pomlčujíce o plodech slabých. O původním ovšem budem mluviti i tenkrát, když snad poměrně slabším se objeví.

RODINNÁ KRONIKA z počátku října 1863

HUMORISTA A HUMOR
MONUMENTÁLNOST V SLOVNÍKU NÁUČNÉM
PÁNĚ SVOBODOVA BESEDA

△ *V Praze 24. října.*

Humor je vzácná květina a nedaří se v každém hrnku z hlíny, jakémuž dáváme pyšné příjímí „člověk“. O člověka humoristu lidé se trhají, na něho se předplácejí, jeho zase pronásledují. Nešťastný humorista, každý mu závidí a nikdo netuší, že nejbujnější humor vykvétá z bolné nespokojenosti, jako nejrudší květ z nařízlého keře, nejružovější tvář z chorobných již prsou; nikdo sobě nevzpomene, že se nebožtíkovi Blumauerovi radilo, aby četl Blumauera. Dej mu pánbůh veselé odpočínutí o samotě, aby tam v druhém světě neočekávali od něho vtip, jakmile ústa odevře; tak zde aspoň na tomto dle doslechu ošklivějším světě činí s každým humoristou. Nejlepší humorista je nyní vždy také již satirik (bez satiry se humor ani více neuznává), a tedy také již pořádně blaseovaný, což znamená as tolik, jako že on se jiným sice víc zasmát nemůže, jiní jemu ale ano. Nešťastný člověk! Jakž závidí těm blaženým, kteří, když zakopnou, ústa k smíchu roztáhnou, když někdo promluví, hned slova jeho do not vsazují a celou škálou zvonící sprovázejí. Jak blažen, kdo se smáti může, srdečně smáti! Před Škotskou branou ve Vídni sedí hlouček takových šťastných. Poslancové z Uher a z Troj-jediného nepřicházejí a oni se smějí, rokuje se o daních, Ypsilon udělá vtip a oni se smějí, Češi odcházejí a oni se smějí, Moravané odcházejí a oni se smějí. Samý smích, samá veselost. Povídají, že jsme odstraněním se z užší rady říšské spáchali politickou samovraždu, a i té samovraždě se smějí. Člověk jim musí toho humoru závidět a diví se jen, jak mohou Humoristické listy a Šotek být ještě veselejší.

Poslednější vyplývá ale vůbec z bohatosti českého humoru, jenž se na nás směje všude a odevšad, i z časopisu žertovného

i z časopisu opravdového, i z prchající běžné rozmluvy i z monumentálních děl, jako na příklad ze Slovníku náučného. Rozevřem třeba list, na kterém stojí jmeno *Jezbera*. Článek ten je vlastně pikantní feuilleton, pohnutlivý hned, hned zábavný. Jak příjemno je na příklad, když se čtenář Slovníku dozví o p. Jezberovi následující: „Zvláštnost povahy jeho (páně Jezberovy) již v útlém mládí se jevila, když jako třináctiletý hoch umínil si stavěti jeskyni pomocí ještě dvou jiných chlapců; aby pak záměr jejich nebyl vyzrazen, vymyslíl si zvláštní způsob mluvení, jemuž jen tito dva jeho spolužáci rozuměli.“ Historii jazykovědy české jest zachováno faktum české poustevnické hantýrky. Je v tom skutečně důkaz zvláštnosti povahy, která se posud zachovala jako démantová hlať. P. Jezbera stůně jako my všichni vzpomínkami z mládí. Ještě nyní „dělá v poustevnictví“. Vystavěl sobě poustevnu, nadepsal jí „Slověnín“, vymyslíl sobě řeč, které nikdo nerozumí, i patřičné písmo k tomu, a v poustevně té jest „pestrá směsice, věrný obraz spisovatelova ducha“, jak Slovník praví. Nu náš Slovník právě nelichotí, také by lichocení něčemu monumentálnímu velmi špatně slušelo. Vše musí být v takovém díle jako z jediné litiny; na příklad o rusko-polské brošurce páně Jezberově praví se, že to „vzácný úkaz literární, jenž zaslouženou, ovšem jen krátkou pozornost na sebe vzbudil“, o tři řádky níže pak čteme: „Veškeré literární plody J-ovy mají více *psychologické zajímavosti* nežli vědecké neb praktické důležitosti“ a o trochu výše, že pro kyrilici bojuje způsobem takovým, „jehož nejlepší stránkou jest *svrchovaná naivnost*“. V tom je ovšem monumentálnost. Či v tom má snad býti vtip? Ten by slušel Slovníku jako menuet pyramidě.

A když již tak jsme v humoru, veselí a o zábavě mluvíme, budiž dovoleno vzpomenouti zde *Besedy* páně *Svobodovy*. Přesvědčili jsme se osobně, že podniknutí to má jádro zdravé. Myšlenka nenucených veřejných zábav v místnostech hostinských ujala se v jiných městech dávno a rozvinula se pěkně. P. Svoboda má zásluhu, že se první zasadil o to, aby zábavy jinde oblíbené přenešeny byly na půdu českou, aby však zá-

roven ztratily všechn ráz cizí. Získal velmi dobré síly deklamační a zpěvní, zdokonalí svou společnost zajisté ještě, postará se o program vždy původní. Neschází mu nic než hojnější návštěva. Pražané, zdá se, mají nedůvěru ke všemu novému. Dříve se to musí osvědčit, jinými pochválit, pak podporují. Mezitím by mohlo novorozeňátko zase zakrnět, řeknou leda: „Není vzduchu u nás pro ně!“

H L A S 25. října 1863

Jak mnohé životopisy našinců vypravují o maličkostech a náhodách, které probudily teprve vědomí národní, učinily z Čecha teprv Čecha! V tom je všechna ta bolestná komika a záchvatná tragika, paradoxon i pravda české historie opět a opět znázorněna. Strašné je slovo náhoda, vyslovuje-li se v dějepisu! – –

Vincenc Vávra narodil se u Svatého Petra 4. října 1824. S jakousi vnitřní spokojeností pravíme, že u něho nebylo budítka náhody. Pocházíť ze staré pražské rodiny mlynářské, a jen náhodou se mohlo tedy stát, aby byl odcizen býval národu svému. Proti všemu odrodilství byl již přemocnou hradbou otec jeho. Všeobecně vážený ten muž – jehož dlouhou již chorobu nyní rodina těžce a bolestně nese – stál povždy k nejvřelejším národovcům. Co nejúčinnivěji pracoval o založení pražské Besedy měšťanské; r. 1848 jmenován jest v Svatováclavské lázni členem Svatováclavského výboru, později též členem výboru národního a obecním starším. Poslední hodnost podržel až do r. 1860, kdy pak kvůli obecnímu, naň vznešenému úřadu nové kandidatury se zřekl.

Otce vyznačovala také vášnivá záliba v české historii a divadle českém. Hochům svým čítával českou kroniku a i v duši jeho zrcadlí se zvláštnost jen v Čechách se objevující, že horlivý katolík je zároveň neobmezený ctitel Husa a Žižky. Každé neděle chodíval do českého divadla a vrátiv se domů opakoval dětem celý kus pantomimicky a dramaticky. Náruživá láska přítele našeho Vincence ku divadlu, jeho způsoblost ku kritice, jeho práce dramaturgické mají svůj původ již v dojmech z dětství; dost často vtipkovali jsme, že nemůže ani jediného divadelního představení opomenouti, – jediný večer v divadle zahnal trampoty a vyrovnal nesnáze

celého téhodne. Ano vždyť ho otec brával již sedmiletého do divadla s sebou!

Zněmčelé školy nemohly na Vincence mít vliv škodný; v stálém zápase působil tu již i na jiné, neboť nanejvýš zprotivoval se myslí jeho způsob, jakým se tenkrát na příklad historie česká vykládala. Z první školy, pokoutní to jakés u Svatého Petra, vyloučil se brzy sám. Originální pedagog tamější trestal neposlušnost klečením na hráchu a ostrých dřevěch, nevčasné rozmlouvání pak tím, že dítěti doprostřed světnice postavenému zalepil ústa kličem nebo do úst vstrčil dřevo na špagátu upevněné! Vincenc se takovému trestu zprotivil a otec mu byl po vůli.

Na škole týnské dostal se pod kované Němce a k tomu lidi beze všeho vzdělání, jakými byli Elsner, Siegel. Na škole hlavní neslyšels slova českého ani v druhé ani v třetí třídě, ba ani náboženství nebylo české. To však nevadilo; čeho nedokázal talent mluvnický, dokázaly vánočky a pytle mouky a dopravily Vincence šťastně přes Rubikon německé školy na gymnasium staroměstské.

Zde okřívával národní cit alespoň v prvních čtyřech třídách. František Svoboda, tchán doktora Pichla, znám všem Pražanům vážnou osobou svou, nenadržoval školnímu plánu příliš. Výklady k synonymice latinské byly české a sprovázeny drastickou mimikou. Tu zvěděli žáci, že Němec nedovede podat překlad z latiny tak přesný jako Čech a po demonstrací takové zanotovala celá škola oblíbenou popěvku Svobodovu:

*Když Němec na koníka sobě sedne,
je mu v noci jako ve dne.*

A když poukazováno k tomu, že Němec nedovede rozdíl mezi *d* a *t*, zpívali zase všichni po německých kantorech: „Tomine teus meus, tomine teus meus!“ Že se tím právě úcta k německé kultuře nevzbuzovala, rozumí se samo sebou. Když žáci pěkně prosili, vypravoval rozradovaný Svoboda úryvky z české historie. Žáci byli soudci a celá třída na otázku, kdo byl za oné doby lepší, zdaž *Hus* či *papež*, roz-

hodla se jednohlasně pro Husa. Vincenc byl ve svém živlu.

Humaniora odbývala se pak ovšem zase zcela systémem germanisačním, než dělo se to jednak liknavě se strany učitelů, jednak ale byla utužilost národní již nevývratna. Vávra docházel tehdáž do kruhu mladíků, jakýž se tvořil kolem Nebeského a Kaliny; maje pak na Hankovi příznivce, obíral se pilně studiem polské a ruské literatury. Vstoupiv na studia filosofická učil se italštině od Spirka a frančtině od Rammsteina. Zároveň pustil se již na pole literární, překládaje do Včely a Květů z polštiny a ruštiny. Nastoupiv práva měl na mysli dopracovati se profesury a přednášeti o právě slovan-ském, v kterémžto směru zpytovati začal, jsa jedním z nej-pilnějších čtenářův pomocných pramenů ruských a polských v knihovně musejní. Tenkráté zúčastnil se v literární kritice Květů, zejména psal o Matici a Musejníku, zasazuje se při tomto o zachování rázu vědeckého a co do oné o zřízení Matice prostonárodní. S Nebeským, Čejkou a Hofem bojovali pro znárodnění židů v Čechách; prvější dva pracovali přitom ze stanovistě filosofického, Hof a Vávra z politického.

Vedle studií svých byl Vávra národním agitátorem v pravém slova smyslu a co jurista pomáhal zakládati v době od roku 1843–1847 české spolky, hlavně z řemeslníkův sestávající, jež majíce emblémy a jmena svá Otakar, Žižka, Karel IV. atd., v hostincích zvláštní odbývali schůze týdenní, v nichž se zpívalo, deklamovalo a valně politisovalo. Vláda absolutistická podle Metternichova „Laissez faire“ nevšímala sobě těchto významných zjevů probuzujícího se života národního a uvědomění politického. Že směr spolků byl ryze demokratický, rozumí se samo sebou, a Vávra, jsa i theoreticky přívržencem náuk demokratických, byl v nich jako doma. V právech účastnil se v tajném kruhu, který obstarával zapovězené časopisy a vůbec dovedl sobě všechno opatřit, co bylo pro rakouského občana na indexu librorum prohibitorum.

Po odbytých studiích r. 1847 začal se Vávra připravovati k prvnímu rigorosum z doktorátu právníckého. Avšak právě když se chtěl ohlásiti, aby mu den zkoušky určen byl, vypukla v Paříži revoluce únorová. Vávra jsa členem společnosti, jež

pode jmenem Repealu v hostinci U váhy po více let se scházela a samé živly demokratické v sobě čítala, upustil od zkoušky, neboť Repeal byl uznal, že revoluce únorová musí míti na Rakousko vliv. Pracováno hned ve směru tom a výsledkem byla dne 11. března památná schůze svatováclavská.

Vávra přistoupil ku sboru Svornosti, stal se desátníkem a členem čestného jejího soudu. Zároveň pomýšlel na to, aby se zorganizovala silná strana politická, vypracoval s Gaučem stanovy a v Repealu zřízena jest Slovanská orlice, spolek demokratický. Tištěné lístky svolávaly do Svatováclavské lázně ku dni zaražení Slovanské orlice. Leč při schůzi samé přijat jest na návrh Štúra, právě v Praze meškajícího, název Slovanská lípa. Stanovy přijaty, jak je Vávra hájil, a on zvolen za sekretáře spolku, v kteréžto činnosti byl až do rozpuštění spolku v máji r. 1849; spolek byl v Čechách velemocný, měl sílu filiálek a Vávra byl takřka duší jeho.

O svatodušních svátcích meškal Vávra v Jílové. Když ho zpráva o událostech pražských došla, spěchal do Prahy, ale u brány Žitné setkal se s Fastrem, jemuž po boku byli právě obecního staršího Šulce zastřelili. Na vybídnutí Fastrovo odebral se Vávra s ním do Plzně, aby se tam o stavu věcí zpráva podala. Odtud šel Fastr dále do Domažlic, Vávra ale s Mikšíčkem, náhodou v Plzni meškavším, vracel se do Prahy; leč v Rokycanech, zradou tamního hospodského, udavšího, že byl Vávra s Fastrem jel, jsou oba zatčeni a za bouřlivé noci o druhé hodině ranní do Plzně se silnou eskortou k hrdelnímu soudu zpět vezeni. Zde jsou na dolehání měšťanstva ráno po šesté hodině na krátký výslech propuštěni a Vávra odebral se bez dalšího pronásledování do Prahy.

Nyní oddal se vedle činnosti své v Lípě slovanské zcela žurnalistice, stav se prvním spolupracovníkem radikálního prostonárodního Večerního listu, založeného Liblínským. Psal pouze články úvodní a působení jeho mělo valný úspěch. Takž rozprodalo se čísla Večerního listu, jehož pravidelný náklad touž dobou byl 6000, když otištěn jest Vávruv radikální článek „Aristokrati“, 15 000 výtisků; musilo se totiž trojí vydání způsobit. Při večerníku byla činnost Vávrova ná-

ramna, téměř v každém čísle měl úvodní článek, užívaje velikých šifer.

Slovanská lípa, chtějící působení svému ryze demokratickému zjednati pevnou půdu, založila 1. října 1848 politický časopis týdně vycházející, jehož redakce doktoru Podlipskému a Vávrovi svěřena byla. Od 1. ledna 1849 zarazil se politický deník Noviny Lípy slovanské, jehož redakci vedli Sabina a Vávra, od 1. dubna 1849 Vávra sám. Následkem zavedení kauce ustalo se koncem dubna prozatím od vydávání novin; než již se scházely příspěvky filiálek Lípy na kauci tu a redaktory měli býti Vávra a Dušan Lambl. Stav obležení, prohlášený 10. května 1849, učinil všemu konec.

(V říjnu 1848 Vávra vyslán byl také do Vídně co člen deputace jmenované studentstvem, Slovanskou lípou a zástupitelstvem města Prahy. O audienci u výboru sněmovny podal pak historicky velezajímavou zprávu, jež objasňovala náhled Čechů, že říjnová revoluce vídeňská jest dílem frakce sněmovní, mající za účel Frankfurt a Pešť.)

Po 10. květnu oddal se Vávra zase zcela Večernímu listu a pomýšlel na to, aby se vrátil na dráhu k profesuře. Dopisoval do Slovana Havlíčkova z Prahy a Havlíček chtěl ho za stálého spolupracovníka do Hory Kutné, leč odbývání rigoros zdrželo Vávru při pražské žurnalistice. Vedle činnosti ve Večerním listu za redaktora Chocholouška byl zároveň od 1. ledna 1850 stálým spolupracovníkem federalistického Unionu až do zajetí tohoto, odbyl sobě dvě rigorosa a právě se přihlásil k třetímu, když v osudu jeho nastal neočekávaný převrat.

O Silvestra r. 1850, k šesté hodině ranní, jest zatčen a na Hradčany odveden. Po půl druhém roce byl se totiž jeden z vězňů hradčanských z čista jasna vyznal, že Vávra, Liblínský, Preis (spolupracovník Lípy slovanské, nyní v Alžíru co francouzský důstojník meškající) byli jakési schůzce s Bakuninem v Praze přítomni. Pro neudání schůze té jest Vávra odsouzen na pět let těžkého žaláře, což z milosti velitele vojenského na rok těžkého žaláře bylo zmírněno. Nato odvezen jest s Preisem, oba v poutech, v prosinci 1853 na Munkáč v Uhrách, kterážto bezděčná a obtížná cesta trvala 10 dní.

V Munkáči strávil s Preisem, doktorem Zimmrem, německými a českými studujícími z Čech, s maďarskými a italskými spoluvězni čas až do udělení amnestie r. 1854 v dubnu. V žaláři přiučil se angličtině a překládal pak z ní hlavně do Lumíra.

Navrátiv se domů byl podroben nejprísnější dohlídce policejní, nesměl pod pokutou pro tisk psáti ani bezejmenně. Rigoros dále nesměl odbývat, do kanceláře advokátské přijat byl bez platu, a bezplatné pracování trvalo po dvě léta. Maje starost o rodinu svou pustil se do nezávadného překládání divadel, jichž dobou tou přeložil z německého a francouzského as patnáct. Ku každému kusu musel mít povolení zvláštní. Schillerův Fiesko vyšel od něho tiskem. Výtečný kalendář Českomoravskou pokladnici počal vydávati s Liblínským, nyní ji vede sám. O sobě vyšel od něho také Obrys historie literatury české, překlad to německé přednášky, již byl měl na Munkáči k spoluvěznům svým. Pilně psal kritiky o českém divadle a literatuře.

Zábřesk nového života politického spatřil Vávru již opět činného. Bylť tento již vystoupil z advokátní kanceláře, ač mu právnícká praxí dosti již vynášela, a stal se prvním spolupracovníkem Času, jehož odpovědnou redakci později proti vůli majitele doktora Krásy měl ve smyslu ryze federalistickém. O této činnosti, jakož i o jeho spoluredaktorství založeného jím Hlasu, netřeba šířiti slov. Rovněž známo, že v poslední době vzdělal ilustrované Hellmuthovo dílo Císař Josef a že téměř již dokončil překlad Hugonových Bídníků, jakož i do Náučného slovníku přispíval. Zvolen jest také za poslance na sněm zemský, zamítnut však dle zákona, an tenkrát nebyl ještě rehabilitován. Podotknuto budiž ještě, že je výborem Svatoboru a v Umělecké besedě předsedou výboru pro krásnou literaturu. Není lístku v knize jeho života, který by nebyl popsán prací a obětavostí.

Za svízele, jakými je vždy veřejná činnost rozhodného muže sprovázena, nalezá Vávra útěchu v lůnu rodiny své, kteráž sestává z choti, paní to vzdělané a vlastenky horlivé, dvou pak malých ještě dítek.

České časopisy přinesly již častěji zajímavé zprávy o pařížské Besedě. Hlouček našinců, sehnáný rozdílnými cestami a osudy až na břehy bystré Sekvany, dovedl sobě uprostřed divokého života pařížského utvořiti ostrůvek, na němž pěstují vzpomínky své na vlast, kde okřívají přátelstvím a vzájemnou láskou. *Josef Frič* jest zakladatelem a duší Besedy, která jednou v týdnu, vždy ve čtvrtek, shromažďuje Čechy rozptýlené. – Beseda nalezá se v prvním poschodí *Café des Nations*, vedle Palais Royal. – Aby obraz náš v tomto čísle RK byl zajímavější, hleděli jsme jednotlivým osobám na něm vykresleným dodat ráz *podobizen*, pokud nám ovšem vzdálenost místní toho dovolovala.

FODINNÁ KRONIKA 14. listopadu 1863

doktor lékařství, vynikající novelista český, skončil po dlouhé chorobě plicní, jsa teprv as 30 lét stár, dne 22. listopadu v Třemošnicích poblíž Ronova.

Vzdor úsilné péči, abychom čtenářstvu svému podati mohli hned v čísle nynějším podrobnější data ze života Prokopova, nebylo nám přece za mnohými překážkami vše možno. Obmezujem se prozatím na zprávu, že literární pozůstalost přijde do rukou dlouholetého přítele a někdejšího spolužáka Prokopova, do rukou redaktora naší Rodinné kroniky totiž. Příští čtvrtletí naše přinese velezdařilou povídku od Fr. Prokopa, jejíž obsah vážen ze života našich dnů. – Také jsme zamýšleli v příštím již čísle podati podobiznu zesnulého; avšak není v rodině žádné fotografie aniž jiného obrazu z dob posledních. Prokop vzdor nalehání rodiny, aby se také fotografovati dal, neučinil toho nikdy. „Nežádejte toho ode mne,“ pravil, „předtucha mně praví, že dám-li se fotografovati, umru zakrátko.“ Byla v tom opět předtucha blížící se smrti vždyho tížící. Jen rodiče zesnulého mají jednu podobiznu jeho, tužkou kreslenou, pocházející as z dvacátého roku Prokopova, a ta nám laskavě jest slíbena. Poslouží zajisté, ana fysiognomie nyní želeného byla již tenkrát ustálena a od těch dob nepatrně jen se proměnila. Pod podobiznou tou stojí významná slova Prokopovou rukou psaná:

*Dlouhý život – krátký sen,
než dosníš – jsi probuzen!*

KYTICE ZE ŠPANĚLSKÝCH ROMANCI

Přeložili Josef Čejka a Václav Nebeský

Dobré firmy mají plnou platnost svou. Kniha, jejíž autory jmenují se Čejka a Nebeský, hned při vyjití svém je vůbec doporučena. Můžem říci, že jsme již dávno nebrali žádný spis s takou pietou do ruky jako Kytici ze španělských romancí. Byl to pocit takový, jaký zabraňuje člověku, aby nepustil se dříve do čtení, prv není sám, sám se sebou a myšlenkami svými, ve svátečním, povzneseném rozmaru. A věru je takého rozmaru také nynějšímu čtenáři Kytice třeba. Naše doba, plna vážných otázek politických, které nás často v hlubinách ducha a citu našeho rozchvívají, činí, že nepatříme sami sobě, že jsme stále myšlenkami svými zakotveni ve světě zevnějším. A tu náhle předstoupí před nás poesie v nejprvotnějších, nejnaivnějších formách a výrazech svých, žádajíc, abychom se povznesli nad nynějšek, abychom nepředpojatou myslí jí požívali, neboť jen tenkrát že odevře nám veškeré svoje zdroje zlaté, jen tenkrát že pokocháme se ve vlnách jejích.

Vydavatel krásné té sbírky starých španělských romancí p. Nebeský byl sobě všeho toho dobře vědom. Na konci své předmluvy, jíž bychom byli větší obšírnosti přáli, praví: „Jen to ještě podotýkáme, že v malé naší sbírce jen staré a národní romance obsaženy jsou a že netoliko s estetického, ale také s literárního stanovíště výbor ten se učinil. Kdo si jen v umělém básnictví španělském libuje, tomu ovšem naše romance vesměs po chuti nebudou, a zajisté byl by v minulém století Španěl sám jaksi s podivením na ně pohlížel. Kdož však má smysl pro svěží a nelíčené krásy a ten nepostřední naivní půvab národního básnictví, ten v nich kochati se musí.“

Staré romance španělské nedocházely u vlastního národa, z něhož byly vyšly, dlouho uznání a patřičného ocenění. Jakož Lope de Vega a Calderon teprv Schleglem rodákům

svým ve vděčnější paměť uvedeni jsou, takž čekaly také národní romance dlouho, než se jich ujal cizinec, slavný Jakob Grimm. Po Grimmovi prospěl jim hlavně Ferdinand Wolf výtečným výborem svým, z něhož také česká sbírka naše vážena jest.

Sbírka česká obsahuje čtyřicet osm romancí, dvacet tři jsou přeloženy zvěčnělým Čejkou, ostatní Nebeským. Básně ty pocházejí ze života kavalérského. V zajímavých poznámkách svých, na konec sbírky přivěšených, praví Nebeský o tom následující: – „nemůže býti pochyby, že prvotně a původně ve šlechtě obíhaly a od ní se pěstovaly, až se pak z kruhů aristokratických do lidu dostaly, jenž s věrnější láskou je choval a v nich si liboval.“ Toť ovšem zcela jiný chod než při dumkách maloruských, než při hrdinských zpěvích jihoslovanských atd. Hrdinské zpěvy našeho rukopisu Kralodvorského přičítány jsou mnohými také pěvcům stavu bohatýrského, mezi epikou staročeskou a oněmi romancemi španělskými jsou však mnohé rozdíly podstatné, zakládající se ovšem v historickém a ethickém obsahu samém, ještě více ale v celém způsobu vypravování. Uvedem-li jedinou romanci krátkou na doklad řečeného, pozná každý velký ten rozdíl sám. Stůjž zde tedy na příklad Romance o útoku na Baezu.

*Mórové, rozmilí Móri,
co beřete službu mou,
zbořte mi to slavné město,
Baezu tu věžatou ;
všechny stařeny a starci,
ti ať mečem zahynou,
ale mládenci a panny
koňmo ať se unesou,
i ta dcera Diazova,
budeť mojí milenkou,
její sestra Leonora
ta buď její družičkou.
Spěšte, setníku Varego,
vedte ji sem s oslavou ;*

*když ji vy sem sprovodíte,
minu já se s obavou,
že se potká s uražením
aneb s jakou potupou.*

Z lyričtějších, našim dávným písním národním příbuznějších, uvádíme romanci Zajatý.

*Bylo v máji, v máji bylo,
kdy už parno nastává
a milenec láskou jatý
za svou milou chodívá ;
jen já, smutné ubožátko,
v žaláři odpočívám,
nevím, kdy se rozednívá
ani kdy noc připadá,
leda jen, když mladý ptáček
na stromku mně zazpívá ;
toho myslivec mi zabil ;
ať ho za to bůh trestá.*

Překlad, pro stálé asonance obtížný, jest naškrz velmi plynňý a lahodný. K časně zesnulému Čejkovi, k „té duši krásou vykojené“, nemůžem se více obracet se žádostí nižádnou ; Václav Nebeský však jest posud v úplné síle mužské, od něho může písemnictví naše z oboru cizího básnictví národního mnohým ještě být obohaceno. Vzácný znatel veškerého světa literárního spojuje s vědomostmi svými čistý cit pro krásy poetické, a nechť původně psal, nechť kdy překládal, Nebeský byl vždy poeta.

H L A S 13. prosince 1863